

PODSUMOWANIE

Podtrzymuję swoją opinię, którą napisałem w związku z recenzją innej książki B. Kiereś

Wypada w tym miejscu pogratulować Autorce doskonałej „intuicji” filozoficznej, dość dobrego warsztatu, którym mógłby poszczycić się niejeden „zawodowy” filozof. Kiereś przyznaje, że „nie zajmuje się profesjonalnie filozofią” [...]. Takiej fachowości można życzyć wielu pedagogom, którzy na skutek źle przeprowadzonej propedeutyki filozofii lub jej ideologicznego charakteru, w najlepszym przypadku bezzasadnie ją kompilują (Należy tu dodać, iż język wypowiedzi B. Kiereś jest prosty, klarowny, co jest dodatkowym atutem książki, gdyż nie utrwala dodatkowej bariery, jaka jest związana z używaniem terminologii filozoficznej i naukowej)¹⁰.

„Takie będą Rzeczypospolite, jak jej młodzieży chowanie” (Jan Zamoyski, cyt. za: A. Maryniarczyk, Słowo od Wydawcy, s. 7). Książka Barbary Kiereś stanowi bardzo ważny głos, świadczący właśnie o tym zatroskaniu o „młodzieży chowanie”, o kształt współczesnej refleksji nad wychowaniem i filozofią wychowania w Polsce. Powinna ona zostać doceniona i krytycznie przeanalizowana przez tych wszystkich, którym bliska jest refleksja o wychowaniu. Gorąco polecam pracę B. Kiereś zarówno teoretykom wychowania, jak i osobom praktycznie zmagającym się z trudem tej sztuki. Książka *U podstaw pedagogiki personalistycznej. Filozoficzny kontekst sporu o wychowanie* to obowiązkowa lektura. Serdecznie gratuluję autorce jej dzieła, życząc, aby nie tylko trafiło „pod strzechy”, ale i również do opiniotwórczych „salonów”.

Mikołaj Krasnodębski
doktor filozofii, absolwent Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Janusz MARIĄŃSKI, *Godność ludzka jako wartość społeczno-moralna: mit czy rzeczywistość? (Studium interdyscyplinarne)*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek 2016, ss. 527.

DOI: [http://dx.doi.org/10.18290/rped.2016.8\(44\).1-10](http://dx.doi.org/10.18290/rped.2016.8(44).1-10)

Zagadnienie godności jest niezwykle ważne dla pedagogów. Godność bowiem stanowi niezwykle ważną wartość w wychowaniu młodego człowieka. Z tej wartości, jak ze źródła, „wypływają” orientacje na inne wartości, ustosunkowania do innych. Można ją określić jako „punkt startowy” w budowaniu aksjosphery w wymiarze jed-

¹⁰ M. KRASNODĘBSKI, „Zeszyty Naukowe Szkoły Wyższej Przymierza Rodzin. Seria Pedagogiczna” 1(2009), nr 3, s. 138.

nostkowym i społecznym. Mimo tej doniosłości, godność nie znajduje należnego miejsca w literaturze pedagogicznej. Tę lukę literaturową wypełnia recenzowana pozycja. Jej interdyscyplinarny charakter sprawia, że pedagodzy otrzymują bogaty zasób wiedzy na temat godności oraz źródło inspiracji do badań nad godnością podmiotów edukacji.

Recenzowana praca składa się z pięciu obszernych rozdziałów, nawiązujących do różnych dyscyplin naukowych, dzięki czemu otrzymujemy holistyczny obraz godności człowieka jako wartości społeczno-moralnej.

W rozdziale pierwszym autor dokonuje głębokiej analizy zagadnienia godności w ujęciu filozoficznym i teologicznym. Eksponuje w ten sposób, że godność jest wartością wrodzoną, niepodzielną i niezbywalną oraz nadprzyrodzoną. Podkreśla przy tym, że godności nie można się wyrzec, nie można się wyrzec swej ontycznej struktury. Godność nadprzyrodzona jest związana z powołaniem człowieka do uczestnictwa w życiu Boga. Autor zwraca uwagę, że w czasach kryzysu urzeczywistnienia wiary w Boga wielu ludzi wierzących nie do końca akceptuje godność osoby ludzkiej we wszystkich stadiach rozwoju człowieka (np. godność dzieci nienarodzonych, ludzi nieuleczalnie chorych, osób pozbawionych świadomości) (s. 24).

Powyżej wskazane uwagi inspirować pedagogów do zgłębiania wiedzy na temat uwarunkowań stosunku do tej wielkiej wartości, jaką jest godność, poprzez prowadzenie gruntownych badań.

Przedmiotem analizy rozdziału drugiego są teoretyczne aspekty godności ludzkiej z punktu widzenia psychologii i socjologii. Stanowi on skonkretyzowane studium godności jako wartości zmiennej, dynamicznej; godności nabywanej, osobowościowej. Ten aspekt godności jest szczególnie ważny dla pedagogów praktycznie zorientowanych, bowiem określa kierunek działań pedagogicznych zorientowanych na urzeczywistnianie czynu, a więc działanie moralnie wartościowe, poprzez które budowana jest godność osobowościowa. Zaś integracja godności osobowej i osobowościowej stanowi płaszczyznę integralnego rozwoju i wychowania.

W rozdziale trzecim, zatytułowanym „Godność ludzka jako wartość naczelną w świadomości Polaków”, autor dokonuje przeglądu badań empirycznych wybranych autorów. Badania te dotyczą: rozumienia godności ludzkiej przez młodzież, miejsca i roli godności jako wartości wśród wartości podstawowych, godności ludzkiej w kontekście wartości uroczystych (odczuwanych), postaw godnościowych versus postaw pragmatycznych. Autor odwołuje się głównie do badań w środowiskach młodzieżowych. Przytoczone opisy i analizy wyników stanowią mocny bodziec do prowadzenia badań pedagogicznych w tym zakresie. Otwierają na nowe problemy badawcze oraz strategie badań pedagogicznych o charakterze empirycznym.

Przedmiotem analiz w rozdziale czwartym są sytuacje społeczne naruszające godność ludzką. Z pedagogicznego punktu widzenia na uwagę zasługuje analiza różnych sytuacji życiowych, w których – jak podkreśla autor – „godność człowieka jest respektowana albo w sposób umiarkowany, lub zdecydowany kwestionowana, a nawet negowana”. Przedmiotem szczególnej uwagi pedagoga są sytuacje zagrażające godności dziecka. Wśród tych sytuacji ks. prof. J. Mariański wyróżnia: sytuacje w rodzinie, w szkole, w miejscu zamieszkania. Sytuacje rodzinne uwarunkowane są biedą, bezrobociem brakiem wykształcenia, bezradnością wychowawczą rodziców, zdarzeniami losowymi.

Przemoc ze strony nauczycieli stanowi czynnik generowania sytuacji zagrażających godności dziecka. Autor na podstawie analizy literatury pedagogicznej dokonuje syntezy wskazań pedagogicznych w zakresie poszanowania godności. Punktem odniesienia analizowanych zjawisk są społeczne zagrożenia godności osoby ludzkiej według społecznego nauczania Kościoła. Szczególna uwaga została zwrócona na nauczanie Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka.

Szczególną egzemplikację zagrożeń godności człowieka stanowią sytuacje zagrażające godności ludzkiej w ujęciu socjologicznym. Autor czyni niezwykle słuszną uwagę dla socjologów: „sytuacje naruszające godność osoby ludzkiej socjologia o orientacji personalistycznej powinna w większym zakresie niż dotychczas opisywać, interpretować i wyjaśniać” (s. 365). Te słowa odnoszą się również do pedagogów, gdyż przedmiotem ich zainteresowań badawczych jest pedagogika personalistyczna.

Dla pedagogów przedmiotem szczególnej uwagi są społeczne uwarunkowania wychowania ku wartościom godnościowym; stanowią one przedmiot analiz w rozdziale piątym. Punktem wyjścia jest analiza pojęcia wychowania moralnego przez znanych pedagogów i socjologów (W. Okonia, E. Adamowskiego, J. Majkę). Podstawę rozważań dotyczących godności ludzkiej w teorii i praktyce wychowania; rodziny jako środowiska kształtowania postaw godnościowych; grup rówieśniczych jako podmiotów wychowania moralnego; środków społecznego przekazu, religii i Kościoła jako środowiska wychowania moralnego stanowią teologiczne, filozoficzne, psychologiczne i socjologiczne ujęcia godności człowieka i różnorodnych jej uwarunkowań.

Jak zauważa autor, „wychowanie ku wartościom godnościowym nie jest łatwe” (s. 26). Aczkolwiek należy podkreślić, że będzie ono łatwiejsze dla tych wszystkich, którzy przeczytają tę tak ważną pozycję książkową. Powinien zapoznać się z nią każdy nauczyciel, bez względu na poziom kształcenia, poczynając od nauczyciela przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej, a skończywszy na nauczycielu akademickim, szczególnie odpowiedzialnym za kształcenie przyszłych pedagogów.

Krystyna Chałas
Instytut Pedagogiki KUL

Wychowanie integralne w edukacji katolickiej. Idee – twórcy – instytucje [Integral Upbringing in Catholic Education. Ideas – Creators – Institutions], red. s. M. Loyola OPIELA, Ewelina ŚWIDRAK, Małgorzata ŁOBACZ, Lublin: Wydawnictwo KUL 2014, ss. 378.

DOI: [http://dx.doi.org/10.18290/rped.2016.8\(44\).1-11](http://dx.doi.org/10.18290/rped.2016.8(44).1-11)

The issue of integral upbringing is immensely important, especially nowadays, in an era, when the most important and timeless values are likely to disappear. The